

УДК 346.244:340.12(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3362204>

С.М. МЕЛЬНИЧУК,

професор кафедри соціально-гуманітарних наук
Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент; м. Івано-Франківськ,
Україна; e-mail: smmelnichyk@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7270-040X>

ЩОДО УЧАСТІ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФУНКЦІЙ

S.M. MELNYCHUK,

Professor, Chair of Social and Humanitarian Disciplines,
Prykarpathian Faculty (Ivano-Frankivsk), the National Academy of Internal Affairs,
Ph.D. in Law, Associate Professor, Ivano-Frankivsk,
Ukraine; e-mail: smmelnichyk@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7270-040X>

ON THE PARTICIPATION OF THE STATE-OWNED OF UKRAINE IN THE REALIZATION OF STATE FUNCTIONS

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Проаналізовано погляди щодо розуміння державного підприємства. З'ясовано роль форми власності на віднесення підприємств до державних. Встановлено призначення державних підприємств – розв'язання завдань держави в процесі реалізації її функцій. Обґрунтовано співвідношення державних потреб, завдань держави її функцій. Виявлено перелік функцій держави. З'ясовано сфери функціонування державних підприємств – стратегічні для життєдіяльності суспільства. Проаналізовано діяльність наявних державних підприємств в Україні. Виявлено неефективність існуючої системи державних підприємств в реалізації функцій держави. З'ясовано причини збитковості державних підприємств. Виявлено неналежність управління державним майном. Проаналізовано зарубіжний досвід функціонування державних підприємств. З'ясовано реформаційні заходи щодо управління державними підприємствами в Україні. Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності участі державних підприємств України в реалізації функцій держави.

Ключові слова: державне підприємство; реалізація функцій держави; управління державними підприємствами; реформа управління державними підприємствами

***

The state-owned enterprises of Ukraine belong to the public sector of the economy and are the property and financial resource of the state, on which the realization of its functions depends. The purpose of the article is to clarify issues that mediate the involvement of state-owned enterprises in the implementation of state functions, in particular: the nature and purpose of state-owned enterprises; their ability to perform the functions of the state; experience of foreign states in the functioning of state-owned enterprises; formulating proposals to improve this process. Scientific results are obtained through the use of methodological tools. The dialectical approach has established that state-owned enterprises are entities based on state ownership, whose activities are aimed at solving the tasks of the state in various spheres of society in the process of realization of state functions. Within the framework of the synergistic approach, the purpose of state-owned enterprises is clarified - to solve the tasks of the state in various strategic spheres of its activity in the process of realization of its functions. Within the framework of the sociological methodology, the need for an approach establishes the correlation of the needs of the state, its tasks and functions, to which the activity of state-owned enterprises is directed. Techniques and legal forecasting were used, particularly in the process of problem identification. It is established that not all existing state-owned enterprises of Ukraine are capable of fulfilling the functions of the state, as a large part of them are unprofitable, which is a consequence of inefficient management of state property. It is substantiated that in order to increase the efficiency of participation of state-owned enterprises of Ukraine in the implementation of the functions of the state, appropriate reform measures should be taken, built on the problems identified and summarized by the monitoring programs, on a scientific basis, taking into account

the forecast indicators. The existing legal framework that regulates the functioning of state-owned enterprises needs to be revised, and the accountability of the subjects of their management should be strengthened.

Keywords: *state-owned enterprise; realization of functions; of the state; management of state-owned enterprises; reform of management of state-owned enterprises*

Постановка проблеми

Базою успішного функціонування держави Україна є державні підприємства, які здатні виконувати поставлені перед ними завдання задля реалізації державних функцій. Адже здійснення державою права власності має за мету, насамперед підвищення ефективності державних суб'єктів господарювання й балансової вартості їх активів (чи хоча би їх збереження). Нині в Україні нараховується близько 3822 державних підприємства [1]. Всі вони відносяться до державного сектору економіки і є її власністю й фінансовим ресурсом, неналежне використання якого призводить до прямих бюджетних втрат, що негативно відображається на розвитку держави, загалом.

Слід зазначити, що науковці опікуються проблемами державних підприємств. Зокрема, Н.В. Петришина зосереджує увагу на управлінні державними підприємствами [2, с.78]; В.М. Мотриченко – на ролі державного підприємства в системі ринкових економічних відносин – визначенні закономірностей його функціонування [3, с.4]; М.О. Кравченко – на протиріччях між положеннями законодавчої бази, нормативними регламентами та методологічними підходами до управління підприємствами державного сектору економіки України [4, с.57]; Г.М. Тарасюк – на підходах щодо управління та оцінювання його ефективності [5, с.17] тощо.

Зарубіжні вчені також звертають увагу на проблеми функціонування державних підприємств, а саме: К. Хашимова та З. Кадиров (K. Hashimova, Z. Kadyrov, 2017) – на фінансових втратах і відсутності сучасних технологій [6]; Чул Джу Кім (Chul Ju Kim, 2017) – на неналежному розмежуванні повноважень між державою як власником державних підприємств та суб'єктами управління ними [7]; С.Дж. Мілхаупт та М. Паргендлер (S.J. Milhaupt, M. Pargendler, 2017) – на викликах в галузі управління державними підприємствами (корупції, збитках, зниженні їх інвестиційної привабливості та іншому) [8].

Отримані ними наукові результати поглиблюють знання про функціонування державних підприємств, однак не розкривають їх спроможності в реалізації функцій держави. Тому метою статті є з'ясування питань, які опосередковують участь державних підприємств в реалізації фун-

кцій держави. Для її досягнення слід розв'язати такі завдання: з'ясувати сутність та призначення державних підприємств; визначити їх спроможність в реалізації функцій держави; проаналізувати досвід зарубіжних держав; сформулювати пропозиції щодо удосконалення цього процесу. Новизна роботи полягає в розкритті функціонування державних підприємств України в процесі реалізації функцій держави.

Поняття державних підприємств та їх призначення

Щодо розуміння такого явища, як державні підприємства, то деякі автори зазначають, що це самостійні суб'єкти господарювання, які утворюються компетентними державними органами з метою задоволення суспільних потреб шляхом здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної та іншої господарської діяльності на основі державної власності [9, с.154].

Подібне визначення міститься в ст.62 Господарського кодексу України щодо поняття "підприємство" [10], яке відображає загальні його ознаки. Однак у віднесенні підприємства до того чи іншого виду, важливу роль відіграє форма власності майна, на основі якої створюється підприємство, та яка опосередковує суб'єкта й порядок його створення. Ці процедурні питання нормативно регламентовані на належному рівні. Зокрема в ст.63 Господарського кодексу України вказано, що державне підприємство діє на основі державної власності [10]. Саме на цій ознаці акцентує увагу й В. Мотриченко, яка під сучасним державним підприємством розуміє самостійний господарський суб'єкт, що заснований на державній (повній або неповній) формі власності, який здійснює виробництво товарів, у тому числі суспільних благ, надання послуг, виконує науково-дослідну та комерційну (некомерційну) діяльність з метою досягнення економічного та соціального ефекту в країні [3, с.12]. Разом із тим, не варто вживати словосполучення "господарський суб'єкт", трактування якого є неоднозначним. У чинних джерелах права України, стосовно й до державних підприємств, використовується термін "суб'єкт господарювання" – тобто суб'єкт, який здійснює господарську діяльність.

У загальній теорії держави і права державні підприємства розглядаються як підрозділи механізму держави, які не мають владних

повноважень (за винятком їх адміністрацій), а здійснюють господарсько-економічну діяльність, виробляють продукцію або забезпечують виробництво, виконують різні роботи і надають численні послуги для задоволення потреб суспільства [11, с.45]; структурні утворення, які створені на основі загальнодержавної власності й забезпечують реалізацію функцій держави в економічній і соціальній сфері [12, с.148]. Наведені визначення заслуговують на увагу, оскільки в сукупності розкривають природу такого явища як державні підприємства, чітко визначають мету їх створення і призначення.

Щодо мети створення державних підприємств та їх призначення, то висловлюються думки, що вони створюються для розв'язання певних суспільних проблем [9, с.154; 11, с.45; 13]. Задоволення державних та суспільних потреб є й метою реалізації прав держави як власника державних підприємств згідно з чинним законодавством. При цьому слід зазначити, що державні та суспільні потреби можуть бути у різноманітних сферах (телекомунікації, залізничних перевезень, оборони, видавничої справи, нафтогазової, енергетичній та багато інших), і відповідно діяльність державних підприємств має бути співвідносна з ними, а її мета відображена в установчих документах.

Натомість Т. Пікуля вважає, що державні підприємства здійснюють завдання та функції держави у сфері економіки [14, с.11].

Погодитися з таким можна частково, оскільки державні підприємства безпосередньо чи опосередковано беруть участь в реалізації практично всіх функцій держави, а не лише у сфері економіки. З одного боку, в основі їх діяльності є виконання робіт, надання послуг чи виготовлення продукції, які є необхідними для суспільства. А з іншого, вони є джерелом формування фінансового забезпечення реалізації функцій держави через ресурси бюджету, які формуються за рахунок податкових та неподаткових надходжень. Таким чином, державні підприємства беруть участь в реалізації функцій держави не лише як ресурс, але й як джерело формування фінансового забезпечення їх реалізації на належному рівні.

Аналіз зарубіжної літератури свідчить, що багато держав створюють свої підприємства у важливих для їх розвитку сферах. Деякі орієнтуються на видобувний сектор з метою розвитку свого потенціалу, збільшення державних надходжень, посилення контрольних можливостей уряду щодо діяльності інших компаній держави [15].

Наприклад, як зазначає В. Кентон (W. Kenton, 2019), у Сполучених Штатах Америки функціонує низка державних підприємств, зокрема: іпотечні компанії Freddie Mac і Fannie Mae, поштова система та інші [16]. Державні підприємства Азербайджанської Республіки беруть участь у ресурсному секторі, такому як генерація енергетики, видобуток нафти і газу, постачання води, надають залізничні та вантажні послуги та інше [6]. В Латинській Америці, на впевненість Ф. Вайнер, К. Прайс Івінс, М. Рівейра Казорла (F. Weiner, C. Price Ivins, M. Riveira Cazorla, 2015), це стратегічні державні підприємства відповідальні за експлуатацію невідновлюваних природних ресурсів, які становлять значну частку національне багатство, наприклад, нафтові, газові та гірничі підприємства; надання основних публічних послуг, що мають важливе економічне та соціальне значення (вироблення електроенергії, водопостачання та водовідведення, поводження з відходами) [17].

А загалом, в умовах розвинутої ринкової економіки, вони є глобальним явищем та існують не лише в Сполучених Штатах Америки, але й Китаї, Південній Африці, Новій Зеландії та інших державах й відіграють важливу роль у їх розвитку, зокрема в стабілізації економічного зростання, реалізації урядових антикризових програм та іншому [18].

Таким чином, державні підприємства є суб'єктами господарювання заснованими на державній власності, діяльність яких спрямована на розв'язання завдань держави у різноманітних сферах життєдіяльності суспільства в процесі реалізації функцій держави.

Державні підприємства VS функції держави

В літературі під терміном "державні потреби" розуміються потреби країни в продукції, необхідній для розв'язання соціально-економічних проблем, підтримання обороноздатності країни та її безпеки, відтворення та збільшення внутрішнього валового продукту, охорони праці та здоров'я громадян тощо [19]. Таке визначення також містилося в законодавстві.

Державні потреби опосередковують завдання та функції держави. Адаже завдання держави це питання, які потребують розв'язання в процесі реалізації державних функцій – здійснення уповноваженими суб'єктами (в тому числі й державними підприємствами) фактичної діяльності держави, що спрямована на розв'язання її завдань. А функції держави це найбільш доцільний обсяг діяльності держави, що спрямована на розв'язання її завдань. Вони окреслюють

межу її впливу на суспільні відносини [20, с.54, 61]. Обсяг та межі такої діяльності обумовлені змістом кожного із завдань держави, які визначаються Конституцією України, зокрема: забезпечення захисту суверенітету і територіальної цілісності України (ст.17); забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України (ст.17); зовнішньополітична діяльність спрямована на забезпечення національних інтересів і безпеки (ст.18); забезпечення екологічної безпеки (ст.16); забезпечення конституційних прав і свобод на підставі Конституції України (ст.8); здійснення права власності на об'єкти виключної власності (ст.13); формування бюджетної системи (ст.95) та інші [21].

Оскільки саме завдання обумовлюють функції держави, то, насамперед, їх слід виокремлювати за завданнями. При цьому слід зважати на те, що завдання держави, якими обумовлена система її функцій є мінливими у часі [22, с.93].

З огляду на зазначені вище завдання, до функцій держави можна віднести: функцію міждержавного співробітництва; функцію міжнародної співпраці; функцію європейської інтеграції; функцію забезпечення національної безпеки; функцію соціального забезпечення, реального поширення соціального партнерства в країні; функцію формування апарату держави; функцію встановлення та реалізації правових засобів впорядкування суспільних відносин. Однак пропонувані функції держави Україна не є абсолютними та вичерпними, оскільки державі властивий динамічний та відкритий характер. Адаптація функцій до змін у державі є їх необхідною властивістю, оскільки цінність і значущість виявлених функцій полягає саме в тому, що кожна з них дає змогу розв'язувати ті чи інші завдання, здійснювати регулюючий вплив на найважливіші сфери суспільного життя.

Тож державні потреби зумовлюють створення та функціонування державних підприємств, діяльність яких безпосередньо спрямована на вирішення завдань і реалізацію функцій держави.

При цьому, Кабінет Міністрів України визначає обсяги продукції (робіт, послуг) для державних потреб, порядок формування та розміщення державного замовлення на її виробництво, вирішує інші питання щодо задоволення державних потреб у продукції (роботах, послугах), в тому числі й щодо створення, реорганізації та ліквідації державних підприємств, розміру асигнувань на їх утримання [23].

За офіційними даними, Україна є лідером не тільки за кількістю державних підприємств, які

знаходяться в підпорядкуванні центральних органів виконавчої влади (3363), але й за тим, що тільки 1638 з них працює. Позитивні фінансові результати держпідприємств зафіксовані в електроенергетичній, нафтогазовій, транспортній, машинобудівній галузях. Натомість АТ «Укрпошта», всі 9 шахт портфелю вугільної галузі, підприємства хімічної промисловості, харчової промисловості є збитковими [24]. З практичної точки зору це означає, що значна частина завдань, зумовлених державними потребами, вирішуються неналежним чином, оскільки не всі державні підприємства спроможні реалізувати функції держави.

Така ситуація є закономірним і передбачуваним явищем. Адже по факту у власності України залишилися підприємства щодо яких існує заборона приватизації й економічно непривабливі. Ця громіздка система державних підприємств, створених для забезпечення функціонування іншої за формою держави й отримана у спадок, практично не піддавалася змінам у відповідності до завдань та функцій України, яка як і будь-яка держава є динамічним явищем. Тобто з врахуванням того, що на тому чи іншому етапі, перед нею постають завдання, які потребують розв'язання в процесі реалізації її функцій.

Враховуючи зазначене, конфігурація системи державних підприємств має бути витребуваною. А також вона повинна змінюватися у відповідності зі змінами, які відбуваються у державі, суспільстві в цілому, та корелювати з державними функціями. Це означає, що у власності держави, на тому чи іншому етапі її розвитку, мають залишатися лише ті підприємства, які необхідні для держави й спроможні реалізувати її функції.

Позитивним прикладом може слугувати Адміністрація морських портів України, створена в 2013 році [25]. Нині це одне з найбільших державних підприємств, що має стратегічне значення для економіки і безпеки України, в тому числі морської, екологічної та іншої. Це підприємство є прибутковим й активно реалізує державні функції, зокрема: функцію міжнародної співпраці (за підсумками візиту делегації Міністерства транспорту і комунікацій Катару в Україну був підписаний Меморандум про співпрацю між Адміністрацією морських портів України і Qatar ports management company «Mwani Qatar»). Документ спрямований на збільшення вантажообігу між країнами, зокрема експортних поставок української сільгосппродукції до Катару, а також залучення інвестицій в розвиток портової інфраструктури України; функцію європейської

інтеграції (31.05.2019 р. Адміністрація морських портів України офіційно приєдналася до Європейської організації морських портів в якості члена-спостерігача); функцію забезпечення національної безпеки; функцію соціального забезпечення, реального поширення соціального партнерства в країні та інші. Такий приклад не єдиний, деяка частина державних підприємств, в тій чи іншій мірі, реалізує державні функції. Разом із тим, підприємства, які є збитковими, та не відносяться до числа стратегічних, мають бути передані в комунальну власність, державно-приватне партнерство або приватизовані чи ліквідовані.

Подібна ситуація спостерігається не тільки в Україні. В інших державах також є державні підприємства, які ефективно реалізують функції держави, а деякі з них є неприбутковими. Так, у Сполучених Штатах Америки іпотечні компанії Freddie Mac і Fannie Mae є одними з найбільш визнаних своїми громадянами державних підприємств. Натомість поштова система США може працювати зі збитками і отримувати державне фінансування протягом тривалого часу, оскільки є важливою для держави та її інфраструктури [16].

Кілька державних підприємств Південної Африки наполегливо демонструють операційну неефективність, погану практику закупівель, слабе корпоративне управління та недотримання договірних зобов'язань [26]. В Танзанії, де є понад 400 державних підприємств, за результатами аудиту неприбуткові з них будуть ліквідовані [27].

В іракському державному секторі – державні підприємства значною мірою є збитковими та залежать від пільгових позик державних банків та спеціальних грантів з державного бюджету для покриття основних витрат включаючи зарплату [28].

Проблеми державних підприємств та шляхи їх вирішення

Як свідчать реалії, в сучасних умовах державотворення, реалізація функцій держави Україною уповноваженими суб'єктами, в тому числі й державними підприємствами, є ускладненою. Така ситуація пов'язана з різними чинниками, серед яких немаловажну роль відіграє практична відсутність змін у цій сфері. Адже впродовж всього часу з моменту утворення нової держави Україною, державний сектор економіки не піддавався реформуванню. Через існування неналежного механізму управління державними підприємствами, в тому числі відсутність достатнього

контролю та прозорості в їх діяльності, вони неспроможні досягати мети свого функціонування – задоволення потреб України, реалізації її функцій. Значна частина державних підприємств є збитковими або джерелом корупційних ризиків.

Про це свідчать контрольні заходи проведені Рахунковою палатою України щодо ефективності використання та розпорядження майном державних підприємств: аудит ефективності управління майном Державного підприємства обслуговування повітряного руху України, що має фінансові наслідки для державного бюджету; аудит ефективності використання та розпорядження майном державного підприємства "Український державний центр радіочастот"; аудит ефективності використання та розпорядження майном державного підприємства "ПРОЗОРРО", що має фінансові наслідки для бюджету.

Результати контрольних заходів засвідчили неналежний контроль з боку уповноважених органів управління за складанням та виконанням стратегічних планів розвитку державних підприємств, річних фінансових та інвестиційних планів, невиконання повноважень уповноважених органів управління щодо виявлення майна, яке не використовується, незабезпечення оформлення прав на земельні ділянки, що створювало ризики їхньої втрати. Крім того, наглядові ради на підприємствах не були створені, призначення керівників підприємств відбувалось з порушенням законодавства, була відсутня дієва система внутрішнього контролю. Загалом цими аудитами встановлено, що з порушеннями чинного законодавства використано 101,4 млн. грн.; неефективно використано 526,9 млн. грн. [29, с.52–53].

В науковій літературі також висловлюються непоодинокі погляди про неналежне функціонування державних підприємств, яке пов'язано, насамперед з їх управлінням, а саме: в Україні не створено дієвої системи управління державними підприємствами [2, с.78]; відсутня адекватна методологія управління державним сектором економіки у відповідності до засад внутрішньої економічної політики України, яка б виступала обов'язковою передумовою для формування напрямів підвищення ефективності їх діяльності [4, с.57]; не сформовано ефективний механізм управління державним сектором економіки, низький рівень виконавчої дисципліни та відповідальності, відсутня система стратегічного планування та управління ним [5, с.117]; не розмежовані державою функції, повноваження

та відповідальність між органами управління; потребує врегулювання та оптимізації надходження коштів до бюджету від оренди держмайна, концесії, лізингу, виплати дивідендів [3, с.4], тощо.

Хоча основні повноваження щодо управління об'єктами державної власності згідно з положеннями ст.24 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" від 27.02.2014 р. № 794–VII, покладені на Кабінет Міністрів України, який призначає на посаду та звільняє з посади керівників і заступників керівників державних підприємств, застосовує до них заходи дисциплінарної відповідальності, координує та контролює діяльність державних підприємств. А керівники державних підприємств, утворених Кабінетом Міністрів України, несуть персональну відповідальність перед Кабінетом Міністрів України за результати роботи цих підприємств, ефективно використання державного майна [23].

Нині управління державними підприємствами як об'єктами державної власності перебуває в процесі реформування. Така реформа є витребуваною, оскільки передбачає прозорість та підзвітність, що сприятиме зниженню корупційних ризиків; корпоративне управління; приватизацію, ліквідацію, оренду державних підприємств. Затверджено "Основні засади впровадження політики власності" [30]. Як видається, такий документ є важливим, оскільки він сприятиме розробці та впровадженню політики власності з врахуванням особливостей сфери діяльності державного підприємства, та тих завдань, які покладаються на нього для забезпечення реалізації функцій держави.

Разом із тим, досягнення мети реформування державних підприємств має базуватися на моніторингових показниках виявлення проблем та аудиті кожного з них. Також немаловажним є науковий супровід та постійний моніторинг здійснення реформаційних заходів. Потребує також і удосконалення нормативно-правової бази, що регулює функціонування державних підприємств, в тому числі й перегляд повноважень та посилення відповідальності уповноважених на їх менеджмент суб'єктів.

Головним завданням держави Україна нині має бути приведення управління державними підприємствами у відповідність до кращих міжнародних стандартів. А можливість досягнення якісного результату мало би забезпечуватися інноваційними засобами ІТ-технологій, прогнозуванням. Разом із тим, реформування має бути послідовним й закінченим процесом.

При цьому, як зазначено в зарубіжній літературі, не слід зосереджуватися лише на приватизації та реформі корпоративного управління державних підприємств. Ефективнішою є сукупність інструментів, в тому числі й попередній адміністративний контроль та встановлення формули цін для регульованих галузях чи інші гібридні рішення, зокрема уточнення ролей та обов'язків держави як власника державних підприємств (а не керівника); чітка законодавча та нормативна база, включаючи кодекси корпоративного управління; 2) сильна координуюча організація контролю; створення незалежних та кваліфікованих рад; прищеплення організаційної культури цілісності в державних підприємствах, у тому числі шляхом застосування внутрішнього контролю та систем управління ризиками, гендерної рівності та соціального включення [17, 31].

Висновки

1. З'ясовано, що державні підприємства, це суб'єкти господарювання, які створені на основі майна, що перебуває у державній власності з метою розв'язання завдань держави у різноманітних стратегічних сферах її життєдіяльності. Зміст завдань держави, визначених Конституцією України, окреслюють її функції (міждержавного співробітництва; міжнародної співпраці; європейської інтеграції; забезпечення національної безпеки; соціального забезпечення, реального поширення соціального партнерства в країні; формування апарату держави; встановлення та реалізації правових засобів впорядкування суспільних відносин), на реалізацію яких спрямована діяльність державних підприємств.

2. Встановлено, що не всі існуючі державні підприємства України спроможні реалізовувати функції держави, оскільки значна їх частина є збитковими, що є наслідком неефективного управління державним майном.

3. З метою підвищення ефективності участі державних підприємств України в реалізації функцій держави, слід вжити належних реформаційних заходів побудованих на виявлених і узагальнених моніторинговими програмами проблем, науковій основі з урахуванням прогнозних показників.

Такі заходи потребують й перегляду ефективності існуючої нормативно-правової бази, що здійснює правове регулювання функціонування державних підприємств, а також посилення відповідальності суб'єктів їх управління. При цьому, як свідчить зарубіжний досвід, кожне підприємство потребує індивідуального підходу, сукупності інструментів та гібридних рішень.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність жодних конфліктів інтересів.

Вираз вдячності

Стаття підготовлена за відсутності підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpu/ukr/EDRPU_2019/ks_opfg/ks_opfg_0119.htm.
2. Петришина Н. В. Державні підприємства в Україні: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2015. Вип. 30. С. 73–79.
3. Мотриченко В. М. Державне підприємство в системі ринкових відносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 08.00.01. Київ, 2010. 17 с.
4. Кравченко М. О. Проблеми і напрями підвищення ефективності діяльності підприємств державного сектору економіки України. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2015. № 12. С. 51–57.
5. Тарасюк Г. М. Управління державними підприємствами: проблеми та перспективи. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2014. № 4 (70). С. 111–118.
6. The Current Situation and Problems of State-Owned Enterprises in Azerbaijan. K. Hashimova, Z. Kadyrov. CESD PRESS Baku, 2017. URL: <http://cesd.az/new/wp-content/uploads/2017/12/State-Owned-Enterprises-Azerbaijan.pdf>.
7. Chul Ju Kim. Efficient Management of State-Owned Enterprises: Challenges and Opportunities. *ADB Policy Brief*. № 4. 2017. P. 2–7.
8. Governance Challenges of Listed State-Owned Enterprises around the World: National Experiences and a Framework for Reform. C. J. Milhaupt, M. Pargendler. *Cornell International Law Journal*, Vol. 50, №. 3 (2017). URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2942193.
9. Актуальні проблеми теорії держави та права : навч. посібник. Ч. I / [Тимченко С. М., Бостан С. К., Легуша С. М. та ін.]. К.: КНТ, 2007. 288 с.
10. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
11. Матузов Н. И., Малько А. В. Теория государства и права: учебник. М.: Юристъ, 2004. 270 с.
12. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. К.: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
13. Щербина В. І. Організація управління державними підприємствами: стан та перспективи. URL: <http://www.kdu.edu.ua/statti/2006-5-1%2840%29/135.pdf>.
14. Пікуля Т. О. Механізм держави: ретроспективний огляд та сучасні наукові тенденції визначення. *Право і суспільство*. 2010. № 2. С. 9–15.
15. State Participation and State-Owned Enterprises Roles, Benefits and Challenges. 2015. URL: https://resourcegovernance.org/sites/default/files/nrgi_State-Participation-and-SOEs.pdf.
16. W. Kenton. State-Owned Enterprise (SOE). 2019. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/soe.asp>.
17. 4 key challenges for reforming state-owned enterprises: Lessons from Latin America. F. Weiner, C. Price Ivins, M. Riveira Cazorla. 2015. URL: <https://blogs.worldbank.org/governance/4-key-challenges-reforming-state-owned-enterprises-lessons-latin-america>.
18. The state-owned company: "State failure" or "market failure"? A. Radygin, Y. Simachev, R. Entov. *Russian Journal of Economics*. 2015. P. 55–80.
19. Єжель О. Л. Тлумачення поняття державних потреб у сфері державного замовлення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 6–1. Том 2. С. 17–19.
20. Мельничук С. М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна: загальнотеоретична характеристика: монографія. Івано-Франківськ: Видавець: Кушнір Г.М., 2018. 436 с.
21. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show>.
22. Мельничук С. М. Функції сучасної держави: проблеми класифікації. *Особливості формування законодавства України: філософсько-правові, історичні та прикладні аспекти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 6 березня 2014 р.). Івано-Франківськ, 2014. С. 91–94.
23. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794–VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.
24. Топ-100 державних підприємств у 2018 році отримали загальний прибуток в 25,3 млрд грн. 2019. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5b766e9d-5da7-411a-9037-7085c5da1bca&title=Top100-DerzhavnikhPidprimstvU2018-RotsiOtrimaliZagalniiPributokV25-3-MlrdGrn>.

25. Адміністрація морських портів України. URL: <http://www.uspa.gov.ua>.
26. M. le Cordeur. Unprofitable SOEs have become a 'substantial' risk on fiscus. 2017. URL: <https://www.fin24.com/Budget/Budget-and-Economy/unprofitable-soes-have-become-a-substantial-risk-on-fiscus-20171025>.
27. M. Frykberg. Tanzania to shut down loss-making state-owned enterprises. 2018. URL: <https://www.iol.co.za/business-report/international/tanzania-to-shut-down-loss-making-state-owned-enterprises-15976574>.
28. Ali Al-Mawlawi. Iraq's State-Owned Enterprises: A Case Study for Public Spending Reform. 2018. URL: <https://blogs.lse.ac.uk/crp/2018/10/18/iraqs-state-owned-enterprises>.
29. Звіт Рахункової палати за 2018 рік. Київ, 2019. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2018/ZVIT_RP_2018.pdf.
30. Мінекономрозвитку розробило політику власності у державному секторі економіки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/minekonomrozvitku-rozrobilo-politiku-vlasnosti-u-derzhavnomu-sektori-ekonomiki>.
31. State-Owned Enterprise Reform in Latin America: Issues and Possible Solutions. Aldo Musacchio Emilio I. Pineda Ayerbe Gustavo García. 2015. Inter-American Development Bank. 51 p.

REFERENCES

1. *Kil'kist' yurydychnykh osib za orhanizatsiyno-pravovymy formy hospodaryuvannya* [Number of legal entities by organizational and legal forms of management]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpy/ukr/EDRPU_2019/ks_opfg/ks_opfg_0119.htm (in Ukr.).
2. Petryshyna, N. V. (2015). Derzhavni pidpryyemstva v Ukrayini: problemy funktsionuvannya ta shlyakhy yikh vyrishennya [State-owned enterprises in Ukraine: functioning problems and ways of solving them]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 18: Ekonomika i pravo*, (30). 73–79 (in Ukr.).
3. Motrychenko, V. M. (2010). *Derzhavne pidpryyemstvo v systemi rynkovykh vidnosyn* [State enterprise in the system of market relations]. Candidate's thesis (08.00.01). Kyiv (in Ukr.).
4. Kravchenko, M. O. (2015). Problemy i napryamy pidvyshchennya efektyvnosti diyal'nosti pidpryyemstv derzhavnoho sektoru ekonomiky Ukrayiny [Problems and directions of increase of efficiency of activity of the enterprises of public sector of economy of Ukraine]. *Ekonomichnyy visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrayiny "Kyyiv's'kyi politekhnichnyy instytut"*, (12). 51–57 (in Ukr.).
5. Tarasyuk, H. M. (2014). Upravlinnya derzhavnymy pidpryyemstvamy: problemy ta perspektyvy [Management of state-owned enterprises: problems and prospects]. *Visnyk ZHDTU. Seriya: Ekonomichni nauky*, 4(70). 111–118 (in Ukr.).
6. The Current Situation and Problems of State-Owned Enterprises in Azerbaijan. K. Hashimova, Z. Kadyrov. CESD PRESS Baku, 2017. Retrieved from: <http://cesd.az/new/wp-content/uploads/2017/12/State-Owned-Enterprises-Azerbaijan.pdf>.
7. Chul Ju Kim. (2017). Efficient Management of State-Owned Enterprises: Challenges and Opportunities. *ADB Policy Brief*, (4). 2–7.
8. Milhaupt, C. J., & Pargendler, M. (2017). Governance Challenges of Listed State-Owned Enterprises around the World: National Experiences and a Framework for Reform. *Cornell International Law Journal*, 50(3). Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2942193.
9. Tymchenko, S. M., Bostan, S. K., & Lehusa, S. M. et al. (2007). *Aktual'ni problemy teoriiy derzhavy ta prava* [Topical problems of state theory and law]. Navch. posibnyk. Ch. 1. Kyiv: KNT (in Ukr.).
10. *Hospodars'kyi kodeks Ukrayiny* [Business Code of Ukraine]. Zakon Ukrayiny (16.01.2003). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (in Ukr.).
11. Matuzov, N. I., & Mal'ko, A. V. (2004). *Teoriya gosudarstva i prava* [Theory of State and Law]. Uchebnik. Moskva: Yurist" (in Russ.).
12. Zaychuk, O. V., & Onishchenko, N. M. (Eds.). (2008). *Teoriya derzhavy i prava. Akademichnyy kurs* [The theory of state and law. Academic course]. Pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter (in Ukr.).
13. Shcherbyna, V. I. (2006). *Orhanizatsiya upravlinnya derzhavnymy pidpryyemstvamy: stan ta perspektyvy* [Organization of management of state-owned enterprises: status and prospects]. Retrieved from: <http://www.kdu.edu.ua/statti/2006-5-1%2840%29/135.pdf> (in Ukr.).
14. Pikulya, T. O. (2010). Mekhanizm derzhavy: retrospektyvnyy ohlyad ta suchasni naukovi tendentsiyi vyznachennya [The mechanism of the state: a retrospective review and current scientific trends of determination]. *Pravo i suspil'stvo*, (2). 9–15 (in Ukr.).
15. State Participation and State-Owned Enterprises Roles, Benefits and Challenges. 2015. Retrieved from: https://resourcegovernance.org/sites/default/files/nrgi_State-Participation-and-SOEs.pdf.

16. Kenton, W. (2019). State-Owned Enterprise (SOE). Retrieved from: <https://www.investopedia.com/terms/s/soe.asp>.
17. 4 key challenges for reforming state-owned enterprises: Lessons from Latin America. F. Weiner, C. Price Ivins, M. Riveira Cazorla. 2015. Retrieved from: <https://blogs.worldbank.org/governance/4-key-challenges-reforming-state-owned-enterprises-lessons-latin-america>.
18. Radygin, A., Simachev, Y., & Entov R. (2015). The state-owned company: "State failure" or "market failure"? *Russian Journal of Economics*, 55–80.
19. Yezhel', O. L. (2013). Tlumachennya ponyattya derzhavnykh potreb u sferi derzhavnogo zamovlennya [Interpretation of the concept of state needs in the field of public procurement]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitranoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiya*, 6–1(2). 17–19 (in Ukr.).
20. Mel'nychuk, S. M. (2018). *Pravovi formy realizatsiyi funktsiy suchasnoyi derzhavy Ukrainy: zahal'noteoretychna kharakterystyka* [Legal Forms of Implementation of Functions of the Modern State of Ukraine: General Theoretical Characteristics]. Monohrafiya. Ivano-Frankivs'k: Vydavets': Kushnir H. M. (in Ukr.).
21. *Konstytutsiya Ukrainy* [Constitution of Ukraine]. Zakon Ukrainy (28.06.1996 No 254k/96-vr). Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show> (in Ukr.).
22. Mel'nychuk, S. M. (2014). Funktsiyi suchasnoyi derzhavy: problemy klasyfikatsiyi [Functions of the modern state: problems of classification]. *Osoblyvosti formuvannya zakonodavstva Ukrainy: filosofs'ko-pravovi, istorychni ta prykladni aspekty: materialy Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* (m. Ivano-Frankivs'k, 6 bereznya 2014 r.). Ivano-Frankivs'k (s. 91–94) (in Ukr.).
23. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy [About the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Zakon Ukrainy (27.02.2014 No 794–7). Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy, (13). 222 (in Ukr.).
24. *Top-100 derzhavnykh pidpryyemstv u 2018 rotsi otrymaly zahal'nyy prybutok v 25,3 mlrd hrn.* [The top 100 state-owned enterprises in 2018 received total profit of UAH 25.3 billion]. 2019. Retrieved from: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5b766e9d-5da7-411a-9037-7085c5da1bca&title=Top100-DerzhavnykhPidprimstvU2018-RotsiOtrimaliZagalniPributokV25-3-MlrdGrn> (in Ukr.).
25. *Administratsiya mors'kykh portiv Ukrainy* [Administration of seaports of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.uspa.gov.ua> (in Ukr.).
26. M. le Cordeur. Unprofitable SOEs have become a 'substantial' risk on fiscus. 2017. Retrieved from: <https://www.fin24.com/Budget/Budget-and-Economy/unprofitable-soes-have-become-a-substantial-risk-on-fiscus-20171025>.
27. Frykberg, M. (2018). Tanzania to shut down loss-making state-owned enterprises. Retrieved from: <https://www.iol.co.za/business-report/international/tanzania-to-shut-down-loss-making-state-owned-enterprises-15976574>.
28. Ali Al-Mawlawi. Iraq's. State-Owned Enterprises: A Case Study for Public Spending Reform. 2018. Retrieved from: <https://blogs.lse.ac.uk/crp/2018/10/18/iraqs-state-owned-enterprises>.
29. *Zvit Rakhunkovoyi palaty za 2018 rik* [Accounting Chamber report for 2018]. Kyiv, 2019. Retrieved from: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2018/ZVIT_RP_2018.pdf (in Ukr.).
30. *Minekonomrozvytku rozroblyo polityku vlasnosti u derzhavnomu sektori ekonomiky* [The Ministry of Economic Development has developed a policy of ownership in the public sector of the economy]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/minekonomrozvytku-rozrobilo-politiku-vlasnosti-u-derzhavnomu-sektori-ekonomiki> (in Ukr.).
31. State-Owned Enterprise Reform in Latin America: Issues and Possible Solutions. Aldo Musacchio Emilio I. Pineda Ayerbe Gustavo García. 2015. Inter-American Development Bank. 51 p.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:

Форум права: 56 pp. 58–66.

Related identifiers:

10.5281/zenodo.3362204

http://forumprava.pp.ua/files/058-066-2019-3-FP-Melnychuk_8.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2019_3_8.pdf

License (for files):

Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 31.05.2019

Accepted: 14.06.2019

Published: 25.06.2019

Cite as:

Мельничук, С. М. (2019). Щодо участі державних підприємств України в реалізації державних функцій. Форум Права, 56(3). 58–66. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3362204>.

Melnychuk, S. M. (2019). Shchodo uchasti derzhavnykh pidpryyemstv Ukrainy v realizatsiyi derzhavnykh funktsiy [On the participation of the state-owned of Ukraine in the realization of state functions]. *Forum Prava*, 56(3). 58–66. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3362204>.